

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 14 februari 1902, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åstadkommande af förbättrade bestämmelser till skydd för omyndiges egendom.

Uti två särskilda, till förberedande behandling af lagutskottet hänvisade motioner, hvilka afgifvits den ena, n:o 9, i Första Kammaren af herr A. G. G. Törner och den andra, n:o 20, inom Andra Kammaren af herr P. P. Waldenström, har ifrågasatts skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åstadkommande af förbättrade bestämmelser till skydd för omyndiges egendom.

Den af herr Törner väckta motionen lyder sålunda:

»Vid flere föregående riksdagar hafva motioner väckts i afsigt att på ett mera tillfredsställande sätt skaffa skydd åt myndlingars tillgångar. Det torde måhända synas förmätet att inom denna kammare, der dessa afslagits, å nyo framkomma med en motion i ofvannämnda syfte. Den erfarenhet, jag under en längre följd af år i egenskap af god man för granskning af förmyndareredovisningar vunnit, äfvensom de upplysningar, jag för öfrigt erhållit, hafva alltmera befastat den öfvertygelsen hos mig, att, huru omsorgsfull och noggrann än kontrollen må vara, den dock mången gång är vanmäktig att skydda myndlingars egendom. I likhet med hvad senast under 1900 års riksdag inom begge kamrarne uttalats, anser jag därför, att något bör åtgöras för att för framtiden mera effektivt än hittills förekomma förluster för myndlingar, hvilka, om de än undantagsvis komma till allmänhetens kännedom, dock ej sällan inträffa. Med anledning af hvad jag nu haft äran omförmäla, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen må besluta aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i så fall hvad

som bör göras för att åstadkomma bättre skydd för omyndiges tillgångar, samt derefter förelägga Riksdagen sådana lagändringar, som häraf kunna betingas.»

Herr Waldenströms förenämnda motion är af följande lydelse:

»Vid riksdagen år 1900 tog, enligt mitt förmenande, frågan om beredande af bättre trygghet för omyndiges egendom ett ganska afsevärdt steg framåt. Visserligen stannade kamrarne i olika beslut, och ett af lagutskottet framlagdt sammanjemkningsförslag förkastades af begge kamrarne. Men allmänt erkändes, att den närvarande lagstiftningen i ämnet icke är tillfredsställande och att *något* därför bör göras. Men *hvad* detta är, derom voro tankarne delade. Första Kammaren ville stanna vid mera tillfredsställande bestämmelser angående *kontrollen* öfver förvaltningen af omyndiges egendom, Andra Kammaren önskade mer betryggande bestämmelser rörande *sjelfva förvaltningen*.

Med anledning häraf samt med hänvisning till motiveringen i då framlagda motioner afvensom till den i begge kamrarne förda, synnerligen sakrika diskussionen tillåter jag mig att föreslå, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, hvad som kan och bör göras för att bereda större trygghet för omyndiges egendom, samt sedan förelägga Riksdagen förslag till sådana lagändringar, som utredningen kan gifva anledning till.»

Den fråga, som i föreliggande framställningar upptagits, har, såsom motionärerne ock omnämnt, förut vid flera tillfällen varit under Riksdagens bedömande. Senast år 1900 var samma fråga före på grund af i båda kamrarne väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke mera betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar kunde ernås, samt i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Lagutskottet, som hade att häröfver yttra sig, hemställde om aflåtande af skrifvelse i syfte att ernå mer betryggande stadganden rörande kontrollen öfver förvaltningen af sådan omyndiges egendom, som i motionerna omförmäldes. Sedan Första Kammaren bifallit denna utskottets hemställan, men Andra Kammaren anslutit sig till motionärernes förslag, afgaf utskottet i sammanjemkningsändamål förnyadt utlåtande med hemställan, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke rörande förmyndares förvaltning af omyndiges

tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar större säkerhet mot förluster skulle kunna vinnas *dels* genom meddelande af mera betryggande föreskrifter i afseende å kontrollen öfver dylik förvaltning, *dels ock* genom bestämmelser rörande inrättning, i hvars vård omyndiges kontanta medel och värdehandlingar kunde öfverlemnas vare sig på grund af förmyndarens egen önskan eller vederbörande myndighets derom meddelade föreskrift. Detta sammanjemkningsförslag blef emellertid af båda kamrarne förkastadt, och hade dermed frågan för den riksdagen förfallit.

Såsom redan utaf denna öfverblick antydes, förefans vid 1900 års riksdag mellan kamrarne enighet derom, att fråga om ändring af gällande bestämmelser i förevarande ämne förtjenade att tagas under öfvervägande, hvaremot meningsskiljaktighet rådde beträffande spörsmålet, huru långt en sådan förändring lämpligen borde utsträckas. Tager man hänsyn till den för motionerna i ämnet afgifna motiveringen jemte de uttalanden, som vid ärendets behandling inom kamrarne gjordes af anhängarne till motionärernas förslag, lärer nemligen vara uppenbart, att Andra Kammarens beslut åsyftade en ganska genomgripande förändring af förmyndarskapslagstiftningen, gående ut på att omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar åtminstone till hufvudsaklig del ej längre skulle stå under förmyndarnes omedelbara förvaltning, utan ställas under vård af särskilda, utaf staten garanterade förmyndarekamrar eller dermed jämförliga inrättningar. Första Kammaren deremot ville, med bibehållande af förmyndares befogenhet att sjelfva handhafva förvaltningen af omyndiges ifrågavarande tillgångar, bereda ökad trygghet för de omyndige genom skärpt kontroll öfver sjelfva förmyndareförvaltningen.

Hvilken ståndpunkt i dessa frågor motionärerne nu velat göra gällande, finnes icke i motionerna uttryckligen angifvet. I den mån emellertid med desamma åsyftas, att förvaltningen af omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar skulle öfverflyttas till en eller flera af staten garanterade förmyndarekamrar, kan utskottet, som ansluter sig till den af 1900 års lagutskott uttalade uppfattning i ämnet och tillåter sig att här nedan i hufvudsak återgifva hvad till stöd för densamma af utskottet då anfördes, icke skänka motionärernas framställning härutinnan sitt understöd. Väl skulle man genom en sådan åtgärd hafva fullständigt afvärijt och förebyggt faran, att denna de omyndiges egendom förskingras eller vårdslöst handhafves, men å andra sidan skulle deraf, enligt utskottets åsigt, uppstå följder af öfvervägande skadlig art äfven för de omyndige sjelfva. Under nuvarande förhållanden, då förmyndare få på eget ansvar och efter eget bepröfvande förvalta sina myndlingars medel och de alltså kunna

liksom enskilde i allmänhet begagna sig af yppade gynsamma tillfällen att fördelaktigt placera tillgångarne, kunna de omyndige merendels tillförsäkras ganska god ränta å sina penningar, utan att säkerheten för kapitalets bestånd i nämnvärd mån äfventyras. Skulle deremot medelsförvaltningen öfvertagas af offentlig myndighet, komme placeringen att ske efter vissa på förhand fastställda allmänna normer, och räntan måste sjunka.

Redan detta förhållande är egnadt att väcka betänkligheter mot en sådan lagändring, i all synnerhet som det i vårt land torde vara regel, att de omyndiges tillgångar äro så knappa, att afkomsten deraf endast i händelse af synnerligen fördelaktig placering förslår till kostnaderna för uppehälle och uppfostran. Då derjemte de omyndige sjelfva finge vidkännas kostnaderna för den offentliga förvaltningsmyndighetens organisation och verksamhet, komme efter all sannolikhet afkastningen af de omyndiges kapital att högst väsentligt reduceras. För det stora flertalet omyndige skulle deraf uppstå afsevärda svårigheter, och i många fall blefve kapitalets successiva nedgång och slutliga förintelse den medelbara följden af det nya förvaltningssystemet.

Äfven för förmyndarne skulle vållas ej ringa olägenheter. Desse blefve underkastade ganska mycket besvär genom den skriftväxling med förvaltningsmyndigheten, som allt som oftast måste förekomma, och genom iakttagande af de formaliteter, som måste fordras för utfående af hos förvaltningsmyndigheten innestående medel. Särskildt för sådana orter, som komme att ligga på långt afstånd från den plats, der förvaltningsmyndigheten hade sitt säte, blefve olägenheterna i antydda hänseende ganska betydande.

Slutligen bör uppmärksammas, att högst väsentliga svårigheter mången gång skulle uppstå, då omyndiges andelar, för att ställas under förvaltningsmyndighetens vård, måste utbrytas ur något affärsföretag eller annan egendomsgemenskap. I de talrika fall t. ex., då en familjs samfälda egendom består uti någon jordbruksfastighet med dertill hörande inventarier eller någon industriell anläggning, skulle, derest vid ena makens fränfalle barnens andelar deri eller åtminstone deras andelar i det erforderliga rörelsekapitalet ovilkorligen måste uttagas och ställas under offentlig myndighets förvaltning, det ofta blifva omöjligt för den efterlevande maken att behålla egendomen, enär han saknade medel att lösa barnens lotter. Det blefve då ej annan utväg än att låta densamma gå till försäljning och sålunda splittra ett hem, som, derest barnens andelar finge åtminstone tills vidare innestå, kunnat till fördel för såväl maken som barnen sammanhållas. Det lär ej kunna anses billigt att i sådana fall som de nu nämnda tillgodose de omyndiges intresse af betryggande säkerhet

utan hänsyn till de ogynsamma följder, som kunna uppstå för den, som törhända genom egen omtanke och sparsamhet hopbringat boets alla tillgångar.

Jemför man nu angifna olägenheter med de fördelar, som af den ifrågasatta lagändringen vore att förvänta, måste man enligt utskottets åsigt komma till det resultat, att de förra äro betydligt öfvervägande. Än mera framstår olämpligheten af att rubba de nu gällande grunderna för förmyndareförvaltningen, om man tager hänsyn till erfarenhetens vittnesbörd, att det endast i jembörlighetsvis sällsynta fall förekommit, att omyndige genom förmyndarens åtgöranden fått vidkännas förlust af eller större minskning uti sina tillgångar. Att till förebyggande för framtiden af sådana falls upprepande vidtaga en åtgärd, som skulle lända de ojemförligt fleste omyndige till skada, kan efter utskottets mening ej anses välbetänkt, desto mindre som utskottet vågar hålla före, att de förluster, som inträffat, oftast kunnat, med iakttagande af nödig uppmärksamhet och utöfvande af tillbörlig kontroll, undvikas utan att fråntaga förmyndare i allmänhet förvaltningen af omyndiges kontanta medel och värdehandlingar.

Skall någon ändring vidtagas i bestämmelserna om förvaltningen af omyndigs medel, bör därför efter utskottets mening denna afse kontrollen å förmyndareförvaltningen och ej förmyndares allmänna befogenhet att handhafva förvaltningen.

Nu kunde ju såsom en utväg tänkas, att man utan att stadga skyldighet för förmyndare att till offentlig förvaltningsmyndighet öfverlemna omyndiges kontanta medel och värdehandlingar borde bereda dem, som det önskade, tillfälle att i offentlig myndighets vård anförtro dylika medel. I och för sig torde intet vara att häremot erinra, men då behofvet ej är synnerligen framträdande, lär ej vara skäl att härför vidtaga särskild åtgärd. Kommer åter, på sätt af justitiekansleren ifrågasatts uti det yttlande han afgifvit i anledning af Riksdagens skrifvelse angående kontroll öfver värden och förvaltningen af fromma stiftelser, en sådan anordning till stånd, att dylika fonder få öfverlemnas till förvaltning af någon statens myndighet, lär anledning föreligga att taga under öfvervägande, huruvida ej rättighet kunde medgifvas att i samma myndighets vård anförtro jemväl omyndigs medel.

Den kontroll å förmyndareförvaltningen, som redan finnes föreskrifven, kan nog, rätt använd, besitta en hög grad af effektivitet, men utskottet vill ej förneka, att densamma understundom ej utöfvas med nödig skärpa och att för ty möjlighet kan förefinnas för förmyndare att missbruka sin förvaltningsmyndighet. Utskottet anser sig därför såsom en åtgärd att

förebygga dylikt böra ifrågasätta, huruvida ej, i likhet med hvad på andra områden, exempelvis sparbanksväsendet, eger rum, kunde tillsättas särskilde inspektörer med uppdrag att hvar inom sitt distrikt utöfva tillsyn å förmyndareförvaltningen och efterse, att gode männen så som sig bör fullgöra sitt granskningsuppdrag. Genom en sådan åtgärd skulle man ernå ett kraftigare skydd, än nu finnes, mot förmyndares bedrägliga eller vårdslösa handhafvande af omyndiges tillgångar utan att, till de omyndiges skada, rubba den ordning för förvaltningen af omyndiges medel, som hos oss af ålder varit bestående och som i stort sedt bör anses hafva väl fyllt berättigade anspråk.

Med stöd af det anförda får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke mera betryggande föreskrifter rörande kontrollen öfver förmyndares förvaltning af omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar kunde ernås, samt i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 14 februari 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herrar *Zetterstrand* och *Lindhagen*, som ansett, att utskottet i ärendet bort göra en hemställan af det innehåll, som innefattas i det utaf utskottet vid sistlidna riksdag framlagda, i utlåtandet intagna sammanjemkningsförslag; samt

af herrar *F. Andersson*, *N. Nilsson* och *Sjöberg*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till motionerna.